

NIELS-KNUD LIEBGOTT: KISTER OG SKABE. *Nationalmuseet*, 1975. 44 s. ill., kr. 18.

Blandt de mange forskellige måder at formidle et museums samling af genstande og viden på er nok den emneorienterede gennemgang den, der giver den besøgende størst udbytte. De såkaldte emneomvisninger har været brugt på bl.a. Nationalmuseet gennem flere år, og den række småskrifter, der uden nogen egentlig seriebetegnelse har været under udgivelse et stykke tid, og hvori også nærværende publikation indgår, er vel at betragte som en forlængelse af denne tematiske formidling.

En betragtelig del af disse publikationer har været forfattet af museumsinspektør Niels-Knud Liebgott fra Nationalmuseets 2. afdeling. Han har nu skrevet et nyt bind i serien. Den meget favnende titel: Kister og Skabe, der måske nok burde have været fulgt af en forklarende undertekst, dækker en fremstilling af Nationalmuseets 2. afdelings (middelalderafdelingens) bestand af opbevaringsmøbler fra middelalderen til et stykke op i 1600-årene.

Bogen starter med en gennemgang af kilderne til vor viden om de forskellige møbeltypers forekomst og sammenhæng. I dette afsnit kommer forfatteren også ind på et så vigtigt spørgsmål som de skævheder, vore museers møbelsamlinger præges af, især fsv. angår de ældre perioder. Dernæst følger en kort fremstilling af hjemmenes udseende i tiden op til ca. 1550, i hvilken det forsøges at sætte de enkelte stykker inventar ind i en møbleringsmæssig og funktionel sammenhæng. En tilsvarende gennemgang gives senere for den møbleringsmåde, der kom i brug en gang i 1500-årene, og som mange steder i landet var den gængse til helt op mod år 1900.

Bogens hovedindhold er dog en kronologisk gennemgang af de to vigtigste grupper opbevaringsmøbler: kisterne og skabene. De beskrives med flydende pen både for så vidt angår deres udformning og konstruktion og deres udsmykning. Beskrivelserne er ledsaget af et rigeligt antal fotografier i gennemgående god kvalitet – enkelte virker dog lidt tørre med deres fritskrabede baggrunde – samt nogle meget instruktive marginillustrationer i streg, hvor forfatteren har fundet det nødvendigt at give en visuel støtte til tekstens forklaringer. Under gennemgangen, hvor der hentes sammenligningsmateriale ind fra andre danske museer og fra vore nabolande, gøres der afstikkere til spørgsmål om lavsvæsen, håndværkerforhold og forlæg for dekorationerne.

Fremstillingen af emnet virker kompetent, og formen er på en gang saglig og meget letlæst uden at være poppet. Bedst og mest sikker er teksten, hvor den omhandler kirkeinventar og møbler fra adels- og borgerstand. Hvor det drejer sig om forholdene på bondegårde og i huse på landet, virker den knap så gedigen. Når Liebgott fortæller, at klædeskabet i renæssancen var et helt ukendt fænomen og tidligst optrådte hos adel og borger hen mod 1600-årenes slutning, kan man endnu følge ham, men når han derefter fortsætter »... men i bøndergårdene holdt kisten stand langt op i 1800-årene«, bliver teksten efter

min mening vildledende. Man havde på landet mange steder kendt klædeskabe fra en gang i 1700-årene. At man så stadig brugte kister til opbevaringsformål i 1800-tallet – og endda lod sådanne fremstille endnu omkring 1870 – betyder ikke, at klædeskabene var et ukendt fænomen. De to typer opbevaringsmøbler tjente bare forskellige formål. Ligeledes kan man måske være uenig med forfatteren, når han mener, at de lange jernbeslag på skabet fra Bjerreby kirke på Tåsinge skulle have haft til formål at forhindre lågerne i den uægte fyldingskonstruktion i at slå sig. Endelig ville det have været en fordel, om der ved hvert enkelt møbel havde været anført dets museumsnummer. Det ville have gjort det lettere for interesserede læsere at rette forespørgsler til museet. Disse indvendinger kan dog kun blive petitesseer over for en bog, der er både indholdsrig og velskrevet.

Lars Friis

KARL-ERIK FRANDSEN: TÅRNBY. *Træk af bebyggelsens historie. Kastrup Central Forlag, 1975. 43 s., ill., kr. 25,75.*

Selv for den opmærksomme iagttager kan det efterhånden være vanskeligt at få øje på fortidens spor i de københavnske forstæder. Men endnu stikker de middelalderlige landsbykirker hist og her tårnene op som et levn fra de landsbysamfund, der mange steder har fået deres dødsstød inden for de seneste årtier. Ofte viser det sig dog, at der er adskilligt mere end kirken, der peger tilbage i tiden. Således kan forløbet af gader og veje være en nøje afspejling af de oprindelige markskel, og et moderne kort kan på den måde blive en første nøgle til forståelse af et områdes bebyggelseshistorie.

Påvisningen af kontinuiteten i vej- og bebyggelsesstrukturen er det centrale i universitetslektor Karl-Erik Frandsens lille bog om forstaden Tårnby på Amager. Herudover har det været forfatterens ønske at demonstrere historisk-geografiske metoder, som har vist sig at være almengyldige i analyser af lokalsamfunds udvikling. Begge de stillede opgaver må siges at være løst særdeles sobert og kyndigt, det beskedne sideantal taget i betragtning.

Selv om det ikke nævnes i bogens indledning, er det tydeligt, at Karl-Erik Frandsen har villet noget mere med dette skrift, nemlig at mane til eftertanke hos diverse trafik- og byplanlæggere, før de giver sig til at udslette de sidste rester af landsbysamfundet. Bogen bliver på den måde tillige politisk, et indlæg i en aktuel debat.

Fremstillingsformen er den traditionelle kronologisk fremadskridende fra stenalder til nutid, men da tiden indtil 16.–18. århundrede overstås på et par sider, når man prisværdigt hurtigt frem til den periode, hvorfra de bevarede historiske kilder kan danne grundlag for mere præcise slutninger om ejerforhold, dyrkningsmetoder og bebyggelse. Der arbejdes dels ud fra matrikler, skøder og jordebøger, og dels ud fra de mange bevarede kort fra udskiftningstiden omk.